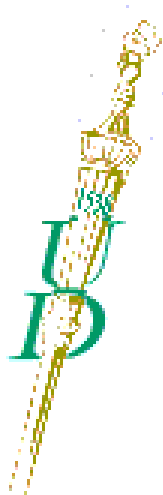

Debreceni Egyetem
Természettudományi és Technológiai Kar
Földtudományi Intézet

**Az oktatás, mint a cigányság integrációjának
legfontosabb eszköze Tiszavasvári példáján**

Országos Tudományos Diákköri dolgozat

Témavezető
Prof. Dr. Süli-Zakar István, Dsc.
egyetemi tanár

Készítette
Kóti Tibor
Geográfus Msc. I. évf.
Terület-és településfejlesztési
szakirány

pályamunka lezárásának dátuma:

Debrecen, 2014. November. 28

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Ábrajegyzék	3
1. Bevezetés.....	4
1.1 A témaválasztás indoklása	4
1.2 A téma feldolgozásának menete.....	5
1.3 Tiszavasvárról Általánosan	5
2. A Magyarországi cigányság oktatásának történelme	7
2.1 A cigány népesség iskolázottsági helyzete a XX. században.....	7
2.2 A magyarországi cigányság mai oktatási mutatói.....	8
3. A Tiszavasvári cigányság és az óvoda kapcsolata	9
3.1 Minimanó Óvoda.....	10
3.2 Magiszter Alapítványi Óvoda	11
4. A Tiszavasvári cigány tanulók az általános iskolában	13
4.1 A Vasvári Pál Iskolai Egység.....	14
4.2 A Kabay János Iskolai Egység	16
4.3 A Magiszter Alapítványi Iskola	16
5. A Tiszavasvári cigányság és a középiskola kapcsolata.....	18
5.1 A Tiszavasvári Középiskola Váci Mihály Gimnázium Tagintézmény	19
5.2 A Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola és Kollégium	20
6. A Sikertelenségek okai.....	23
6.1 A tanulók nyelvi hátránya	23
6.2 A Szülők és az iskola kapcsolata.....	24
6.3 Iskolán belüli szegregáció	25
6.4 Rossz szociális helyzet.....	26
7. Cigány oktatáspolitiká.....	30
7.1 Add a kezed KHE.....	30
8. Összegzés	35
Irodalomjegyzék.....	39
(1.) Függelék	41

Ábrajegyzék

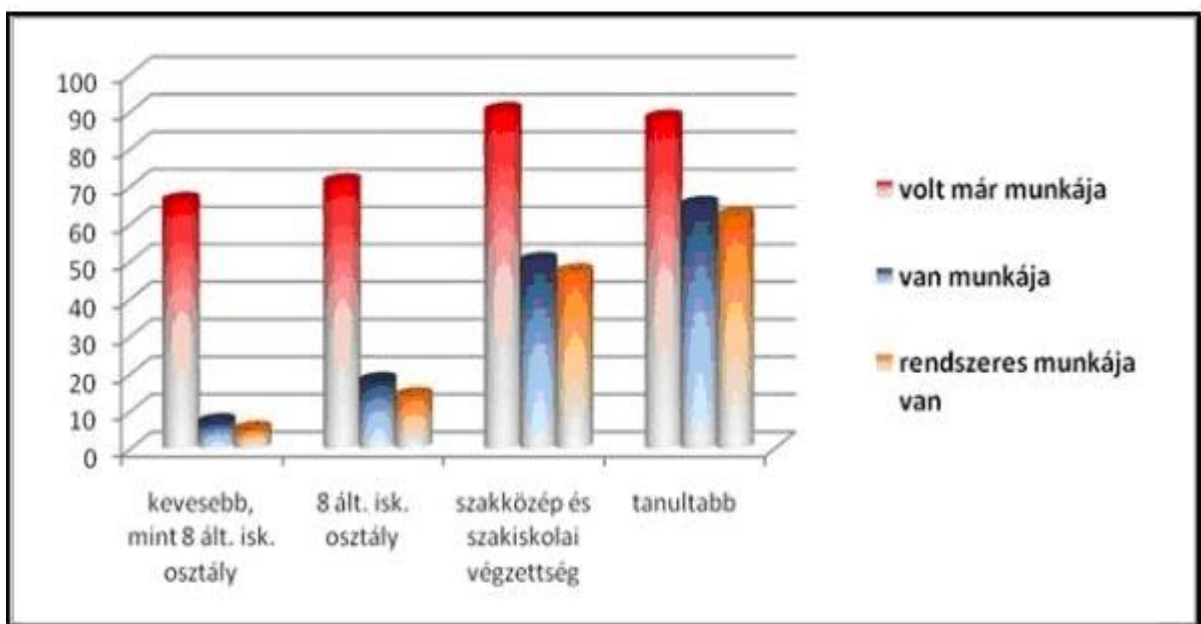
1. ábra: A roma emberek munkavállalása iskolázottság szerint (%).....	4
2. ábra: Tiszavasvári földrajzi elhelyezkedése	6
3. ábra: A Tiszavasváriban működő két szegregált óvoda elhelyezkedése.....	9
4. ábra: : A Tiszavasvári Általános Iskolák földrajzi elhelyezkedése.....	13
5. ábra: : tanulók a Vasvári Pál Általános Iskolai Egységben.....	14
6. ábra: Az írásmozgás-kordiánció évfolyamonkénti aránya	15
7. ábra: A Tiszavasvári középiskolák földrajzi elhelyezkedése.....	18
8. ábra: A cigány (roma, beás, romani) nemzetiséghez tartozók közül a nem magyar anyanyelvűek aránya megyénként, 2001	24
9. ábra: Tiszavasvári felnőtt cigány lakosságának megoszlása iskolai végzettség szerint.....	27
10. ábra: Jövedelmi viszonyok Tiszavasvári két cigány etnikumának háztartásaiban.....	28

1. Bevezetés

1.1 A témaválasztás indoklása

Szakedolgozatom témája a Tiszavasváriban élő cigányság oktatásának bemutatása.

A témát egyrészt helyi kötődés miatt választottam Tiszavasvári lakos révén. Másrészt úgy gondolom, hogy ma Magyarországon az egyik legfontosabb belpolitikai kérdés a cigányság integrációja. Fontosnak tartom az oktatáskérdést, mert a cigányság sikeres integrációját egyértelműen a jó minőségű oktatással tudjuk elérni, ugyanis az évszázadok óta köztünk élő cigányság nagy része aluliskolázott, érettségi, szakma hiányában munkanélküli; jelentős részük szegénységben, mélyszegénységben él.

1. ábra: A roma emberek munkavállalása iskolázottság szerint (%)

Forrás: Marketing Centrum OPK Kft, 2011

A munkavállalás és az iskolázottság kapcsolatának vizsgálata azt bizonyítja (1. ábra), hogy a roma emberek munkavállalási mutatóit tekintve a legkisebb iskolai végzettséggel rendelkezők 2/3-a, míg a szakképzettséggel rendelkezők 90%-a dolgozott már életében. Azonban ha a rendszeres foglalkoztatottságot nézzük, látható, hogy a 8 általánossal rendelkezők foglalkoztatottsági mutatója mindössze 10%.

A másik ok, amiért a témát választottam a foglalkoztatottsághoz köthető, fontosnak tartom azt a kérdést, milyen módon lehetne a munkanélküliség arányát csökkenteni körükben.

1.2 A téma feldolgozásának menete

A dolgozatom szakirodalmi áttekintéssel kezdődik a Magyarországon élő cigányság oktatásnak történelmi áttekintésével. Ezzel szerettem volna szemléltetni, hogy az évszázadok óta köztünk élő romák, hogyan fejlődtek, hogyan értek el egyre nagyobb életszínvonalat az idők során.

Ezután Tiszavasvári oktatási intézményeit mutatom be, saját kutatásaim alapján, kezdve az óvodáktól a középiskolákig. Fontosnak tartom az óvodai oktatást bemutatni, hiszen a gyerekek életében az első 6 év domináns szerepet kap a szocializáció szempontjából.

Majd a cigánygyerekek iskolai sikertelenségeinek okait szeretném vázolni, hiszen számos tényező hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók nem tudnak megfelelő mértékben bekapcsolódni az oktatásba (alacsony színvonalú családi szocializáció, a telepek rossz minősége, előítéletes megkülönböztetés, a család és az iskola nem megfelelő kapcsolata).

A szakdolgozatom végén a cigány oktatáspolitikát játszik főszerepet. A cigányok felemelkedéséért létrejövő ösztöndíj programot szeretném bemutatni, amely számos kedvező elemet foglal magában, s véleményem szerint jelentős eredményeket hoznak.

1.3 Tiszavasvárról Általánosan

A város helyén egykor két település állt, Tiszabúd és Búdszentmihály. Búd a tatárjárás idején elpusztult, ezután évszázadokig lakatlan volt a település, majd a XVI. században ruszin telepésekkel telepítették be újra. Szentmihály 1440 táján született, Báthori András Búd határában önálló települést hozott létre, majd búi jobbágyokat telepített be.

1550 körül körülbelül 500 ember lakott a településen.

A két község közigazgatási egységesítése közel sem mondható zökkenőmentesnek, az első egyesítés 1941-ben volt Búdszentmihály néven. A Tiszabúdiek azonban nem nyugodtak bele, hogy elvesztették önállóságukat, ezért több alkalommal sikerült újra önálló települést létrehozni. Majd 1952-ben kapta meg mai elnevezését a település.

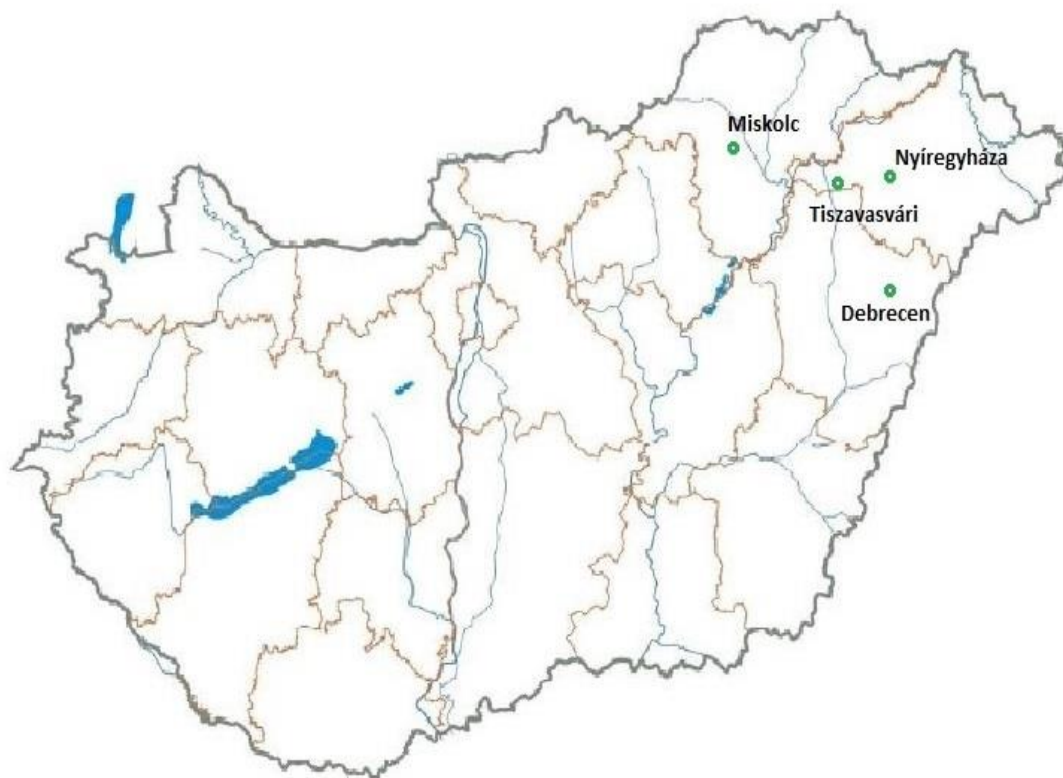
A két települést az itt élők még az egyesítés ellenére is Búdnak és Szentmihálynak hívják.

Városi rangot 1986-ban kapott a település, ezután indult jelentős fejlődésnek, amiben nagy szerepe volt az akkor még virágzó Alkaloida Vegyészet gyárnak.

Tiszavasvári országos viszonylatban periférikus helyzetű, azonban megyei szinten viszonylag kedvező fekvésű. Elmondható, hogy 3 megyeszékhely vonzáskörzetében található a város.

Közúton Nyíregyházától 27 km-re, Miskolctól 70 km-re, Debrecentől 60 km-re, az M3-as autópályától 7 km-re fekszik.

Tiszavasvári a 13442 fős lakosával a megye 5. legnépesebb városa, komoly nagyságrenddel csak Nyíregyháza előzi meg.

2. ábra: Tiszavasvári földrajzi elhelyezkedése

Forrás: <http://www.egritortenesz.hu/files/u1/segedletek/1evf/movakterkep.jpg>, saját szerkesztés

Régebben a roma lakosság száma nem volt jelentős a településen. Tiszavasváriban két cigány etnikum található. A város bűdi részén a magyar cigányok (romungrók) élnek, magukat magyar cigányoknak nevezik, ők a magyar társadalomba sikeresebben tudtak integrálódni. A város másik végén élő oláh cigány közösség jóval szegényebb körülmények között él, többségük iskolázatlan, ebből következően nagy a munkanélküliség aránya a körükben.

2. A Magyarországi cigányság oktatásának történelme

A cigányok az első feljegyzések alapján a XIV. század óta vannak jelen Magyarországon, azonban csak sokáig orális kultúrával rendelkeztek. Az iskolázottságra vonatkozó legrégebbi adatok a XIX. századtól állnak rendelkezésünkre; az első részletesen feldolgozott cigány összeírás 1893-ban volt, ekkor Magyarországon 275 000 főben állapították meg a cigányság lélekszámát, e felmérés szerint a cigányok 90%-a analfabéta.

Mindez nem magyarázható azzal, hogy vándorló életmódot folytattak, hisz a magyarországi cigányok 90%-a ebben az időben már letelepedett, mindössze 20000 fő volt az időszakosan vándorló.

Az 1868-ban bevezetett Eötvös-féle népoktatási törvény, mely a tankötelezettséget prognosztizálta, azt lehet mondani, hogy számukra szinte teljesen hatástalan maradt. A legtöbb iskola és óvóintézet áldását a felmérések alapján ritkán érezték a cigányok gyermekei (a kivételt a cigányzenészek gyermekei jelentették), pedig pont nekik lett volna a legnagyobb szükségük rá. A cigányság körében az írástudatlanság ilyen nagy mértéke azért is megdöbbentő, mert a történelmi Magyarország oktatásának történetét áttanulmányozva látható, hogy számos kedvező elképzelés született tanulmányaik megkönnyítésére.

Az 1700-as évek elejéről fennmaradt adatok szerint Kaprinai István tudós jezsuita, kolozsvári, kassai tanár két évig a cigányok oktatásával foglalkozott. Hám János pedig iskolát építtetett a cigányok számára. A XVIII. századtól jelentek meg a cigány szerzők első munkái: 1790 körül Visontai Farkas Mihály cigány-magyar szótára. 1866-ban jelenik meg Nagyidai Sztojka Ferenc és (Habsburg) József főherceg közös munkája, a cigány-magyar gyököszótár.

2.1 A cigány népesség iskolázottsági helyzete a XX. században

Az 1907/1908-as tanévi statisztika szerint a tanköteles cigánygyerekek 10%-a járt iskolába, de ők is többnyire rendszertelenül. Az 1900-as években egyre több cigány iskolát hoztak létre; 1909-ben Pankóta és Arad kérelmezte, hogy cigányiskolát hozhassanak létre. Majd 1956-ban Kiskundorozsmán indult 8 évfolyamos cigányiskola.

Ebben az időszakban megfigyelhető volt, hogy egyre több szegregált iskolát hoztak létre. A kommunista párt is célul tűzte ki a cigányok helyzetének javítását, aminek mai napig érezzük a hatását. Egyre több tanuló beiskolázását tették lehetővé, egyre több cigányiskola, cigány osztály létesült, azonban ez jóval gyengébb színvonalú oktatást vont maga után, mint az úgynevezett „normál osztályokban”. Gyengébb színvonal volt ezekben az iskolákban, ami

tulajdonképpen a szaktanárok hiányát, a tantermek gyenge felszereltségét, csökkentett tananyagot jelentett.

Jelentős visszahúzó erőnek számított ekkoriban a szülőknek az iskolától való idegenkedése. A szülők féltek iskolába adni a gyermeküket, féltek, hogy „gázsókká” válnak. Az aluliskolázottsághoz sok tényező járult hozzá; olykor rossz egészségi állapot, emiatt nem rendszeresen látogatták az iskolát, sokszor az iskolától való nagy távolság is akadályozó tényezőnek minősült (utak rossz minősége, közlekedés nehézsége miatt).

A hetvenes évekre sikerült javulást elérni; a cigány gyermekek 15%-a eljutott a negyedik osztályig. Az 1985/86-os tanévben már 43,7%-uk elvégezte a nyolc osztályt is. A nyolcvanas évek végére egyre láthatóbb volt, hogy az elkülönített oktatás sok negatívumot foglal magában, ami nem segít az integrációban való előrelépésben. A cigány szülők véleménye is változott az oktatásról, míg a hetvenes években a nyolc osztály elvégzése egyértelműen felemelkedést jelentett számukra, a nyolcvanas évektől rájöttek, hogy az általános iskolai végzettség már kevés a többségi társadalomhoz való integrációhoz (Forray 2003).

2.2 A magyarországi cigányság mai oktatási mutatói

A kilencvenes évektől kettős arcát mutatta a cigányság oktatásának alakulása; egyrészt lényegesen nőtt a felsőoktatásba bekerülő cigány diákok aránya; 2005-ben a hallgatók 2%-a vallotta magát roma származásúnak). Ugyanakkor tovább nőtt a szegregáció mértéke; 1991-ben a cigány gyermekek 32%-a, 2007-ben 61,5%-uk tanult szegregált körülmények között. (Havas és Liskó 2006). Ennek elsődleges oka a periférikus helyzetű településeken végbement „etnikai csere”(Pásztor I. 2013).

A legújabb kutatási adatok szerint (Kertesi és Kézdi 2006) ma hazánkban: legalább 180 cigány többségű általános iskola van, közel 3000 cigány többségű osztály, s 1200 homogén cigány osztály (80-as évek elején 150 volt). Főleg a határmenti periférikus fekvésű falvakban. Az elkülönített oktatásnak meg is lett a következménye: bár mára a cigány gyermekek 80%-a elvégzi az általános iskolát, csupán 20%-uk megy középiskolába, s kevesebb, mint 10%-uk marad bent a képzés végéig, s érettségizik le sikeresen.

Az elmúlt évek, évtizedek kedvezőtlen oktatáspolitikai döntéseinek is szerepe van abban, hogy a cigányság iskolázottsága ilyen kedvezőtlen képet mutat, s hogy a mai magyarországi 19-70 év közötti cigány népesség 90-95%-a analfabéta, vagy funkcionális analfabéta (Ambrus, 2001).

3. A Tiszavasvári cigányság és az óvoda kapcsolata

Tiszavasváriban 4 egyesített óvoda működik, és a különálló Magiszter óvoda. A Minimanó óvoda a bűdi részen, míg a Fülemlé Természetvédő Óvoda, a Lurkó- Kuckó Óvoda, a Varázsceruza Óvoda a város központjában található, ide többnyire magyar származású gyerekek járnak, cigánygyerekek ritkán fordulnak elő, ők is többnyire jómódú családokból. A különálló Magiszter óvoda az oláh cigány telephez közeli részen helyezkedik el.

3. ábra: A Tiszavasváriban működő két szegregált óvoda elhelyezkedése.

Forrás: Google Earth, saját szerkesztés

Kutatásom során a Minimanó Óvodával, és a Magiszter Alapítványi Óvodával foglalkoztam részletesebben, mert úgy gondolom, hogy a szegregáció e két intézményben a legnagyobb mértékű.

Fontosnak tartom az óvodai oktatást, hiszen szociológiailag a gyermekek életében az első 6 év a legfontosabb, ekkor tanulják meg a gyerekek a legfontosabb viselkedési normákat. Véleményem szerint rendkívül pozitív lesz, hogy szeptember elsejétől minden harmadik életévét betöltött gyereknek kötelező lesz az óvodába járás, így a gyerekek nem hét éves korukban tapasztalják meg, hogy milyen közösségben lenni. A gyermekek iskolai sikerességét nagymértékben meghatározza az, hogy a gyerek járt-e óvodába, ez az integrációban mindenképpen előrelépés lesz.

Régebben nagy problémát jelentett a városban az, hogy a beíratott cigánygyerekek rendszertelenül jártak óvodába, főleg az első időkben, továbbá a foglalkozásokat is rendszertelenül látogatták, mára ez már kevésbé jellemző. Pedig a miatt is fontos lenne, hogy járjanak óvodába, mert sok cigány család számára az otthoni étkezés is problémát okoz, az óvodában lehetőségük van ingyen egész napos étkezésre.

3.1 Minimanó Óvoda

Kutatásom során elsőnek a Minimanó Óvoda Tagintézmény vezetőjével készítettem egy interjút.

A Minimanó Óvoda, mint ahogy a fentiekben említettem a város bűdi részén helyezkedik el. Jelenleg 94 gyerek jár ide, ebből mindössze 3 magyar származású gyermek, tehát többnyire bűdi romungró cigányok gyermekei vannak jelen.

Az intézményben minden évben 6 csoport indul, ebben a tanévben 4 csoport indult csak, ami rávilágít arra, hogy 3 éves kortól a kötelező óvodába járás itt nem lesz probléma, hiszen el tudják helyezni a gyerekeket. Ma olyan is előfordul, hogy a gyerek nem óvodás korú és mégis beviszi a szülő a jobb szocializációs célok elérése érdekében. Ami nehézség itt a többi óvodával ellentétben, hogy itt sokkal kisebb a szülők háttértámogatása, mind kulturális, mind anyagi oldalról, a gyerekek több mint 80 %-a halmozottan hátrányos helyzetű.

Így sokkal nehezebb az óvoda pedagógusoknak programokat, fejlesztéseket véghezvinni, olyan is előfordult, hogy bábelőadást szerettek volna a gyerekeknek felvenni 300 forint ellenében, azonban a szülőktől, ezt nem tudták beszédni, ami mutatja, hogy az itteni cigány családok milyen nagy szegénységben élnek.

A gyerekek, amikor idekerülnek, egyáltalán nem tudnak semmit az alapvető viselkedési normákról; pl. helyes WC használatot, hogy kell egy terítőt lerakni, vagy akár hogy kell az evőeszközt megfogni. A „jó gyakorlatban” az anyanyelvi fejlesztés a legfőbb célkitűzés, hogy első osztályba érve ne maradjanak el a többségtől. Azért is fontos ez, hiszen az óvodában a logopédiai fejlesztés majdhogynem hiányzik. A Tiszavasvárihoz közeli Józsefháza településről is jár 16 fő az intézménybe, náluk figyelhető meg az, hogy gyakran keverik a magyar nyelvet a lovári nyelvvel, náluk a visszamaradási arány is jobban megfigyelhető. Ezt nem csak a pedagógusok döntenek el, hogy a gyerek 3 vagy 4 évet marad, a szülők is beleszólhatnak, azonban ha nem tudnak döntené, akkor nevelési tanácsadóba küldik a gyereket, és végül ők mondják ki a döntést.

A gyerekek nagy része a Vasvári Pál Általános Iskolai Egységbe kezdi meg tanulmányait, de előfordul, hogy a jobb képességű diákokat a Kabay János Általános Iskolai Egységbe íratják be.

A tisztálkodás nagy problémát jelent az óvodában, főként a tetvesség emelhető ki.

3.2 Magiszter Alapítványi Óvoda

Az általam vizsgált másik óvoda a Magiszter Alapítású Óvoda, ahol az igazgató nő állt rendelkezésemre, egy interjú keretében kérdeztem a jelenlegi állapotról.

A Magiszter Alapítású Óvoda debreceni kézben van. Az oláh cigány telephez közeli részen helyezkedik el. Az Óvodába csak oláh cigánygyerekek járnak, a közeli Széles, és Keskeny útról.

Az intézménybe 164 gyerek jár, ebből 76 gyerek kezdi meg szeptembertől az iskolai tanulmányait. Igazgatónő tudomása szerint 82 fő négy-öt éves korú gyereket várnak beiratkozni szeptembertől, és ebben még nincsenek benne a három éves gyerekek, tehát komoly probléma lesz az, hogy hol fogják elhelyezni a gyerekeket. Az alapítvány szeretne telket vásárolni, ahol van használható ingatlan, vagy ahová építeni lehetne, mert a jelenlegi óvodába ennél több gyereket nem tudnak elhelyezni.

Sajátosságként elmondható, hogy az ide járó gyerekek igénylik a legnagyobb arányú fejlesztéseket. A gyerekek kulturális háttértámogatása csekély, otthon szinte lehetőségük sincs tanulásra, valamint családlátogatáskor tapasztalható volt, hogy elvétele fordul elő televízió, könyv, játék a háztartásokban, ami pedig nagyban hozzájárulna az integrációban való előrelépéshez. Továbbá megfigyelhető, hogy több generáció él egy lakásban, ami szinte lehetetlenné teszi az otthoni tanulást.

A gyerekek első csoportos korukban szinte csak a lovári nyelvet beszélik, ezért a legfőbb cél kezdetben a nyelvi készségek fejlesztése. Igazgatónő elmondta, hogy a cigány nyelvet nem fejlesztik, de nincs megtiltva, hogy használják, néha cigányul tanulják meg a verseket. A pedagógusok közül egy óvónő rendelkezik középfokú lovári nyelvvizsgával, de sokszor nem értik meg egymást a gyerekekkel.

Megfigyelhető, hogy fizikailag is el vannak maradva a többi óvodához képest, emiatt a visszamaradási arány is nagyobb. Régebben jellemző volt, hogy a szülők napközben is meglátogatták a gyerekeket, hogy nem esett-e bántódásuk, mára ez kevésbé jellemző, megfigyelhető a szülők részéről, hogy nő a bizalom a pedagógusok irányába.

Igazgatónő véleménye az óvodai oktatásról: „Mindenképpen a gyerekeket kell motiválni, hogy szeressenek itt lenni. Mert ezeknél a családoknál megfigyelhető, hogy az van, amit a gyerek akar, nagy hatással vannak a szülőkre”.

A legtöbben a Magszter Alapítványi Általános Iskolában kezdik meg iskolai tanulmányaikat. Komoly egészségügyi problémák vannak az intézményben, a tetvesség aránya 42 %-os, hiába van folyamatos védőnői ellátás, a gyerekek ugyanúgy visszafertőződnek otthon, viszont a ruházódásukról elmondható mára, hogy viszonylag tiszta.

4. A Tiszavasvári cigány tanulók az általános iskolában

Tiszavasváriban 3 általános iskola van, a Vasvári Pál Általános Iskolai Egység, ami a város bűdi részén helyezkedik el, a Kabay János Iskolai Egység, ami a városközpontjában található, és a Magiszter Alapítványi Általános Iskola. 2007-től összevont intézményként funkcionálnak.

4. ábra: A Tiszavasvári Általános Iskolák földrajzi elhelyezkedése.

Forrás: Google Earth, saját szerkesztés

Az általános iskola célja elsősorban, hogy elősegítse a gyermekek személyiségének fejlődését. Továbbá egy olyan alaptudás megszerzése, amivel középiskolába érve ne legyenek elmaradottak a nem cigány társaiktól.

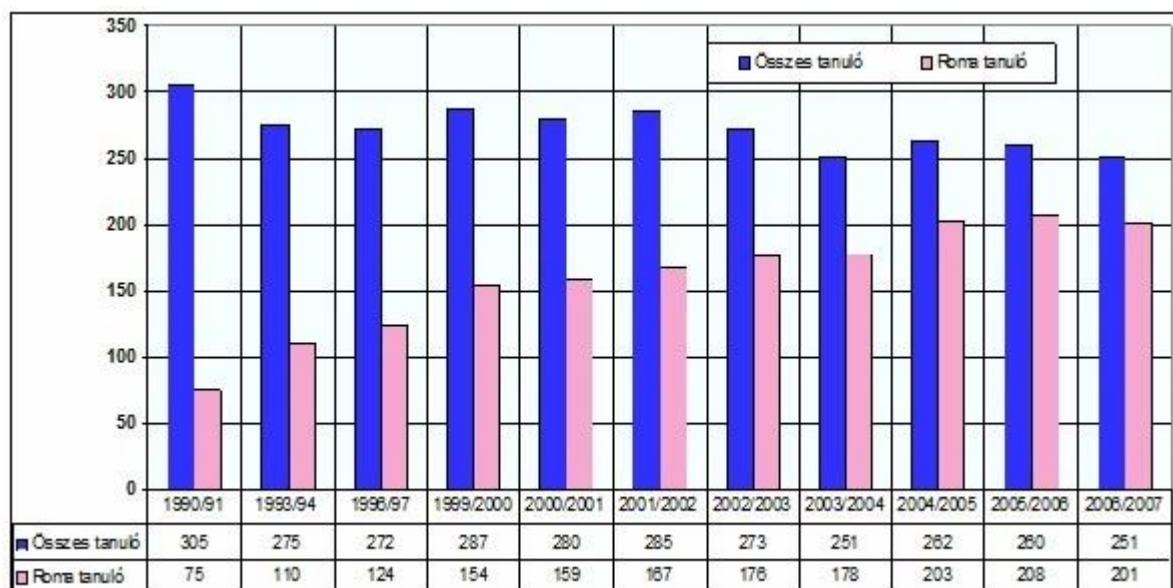
Általánosságban elmondható, hogy a roma származású gyerekek többségében felső tagozatban tudatosul, hogy tulajdonképpen szegregált iskolában, homogén osztályokban tanulnak. Vizsgálataim során, Tiszavasváriban is jól megfigyelhető, hogy a gyerekek alsó tagozatban még motiváltak a tanulásra, de felső tagozatra a család elferdíti őket. Ennek oka, hogy a gyerek azt látja, hogy a szülők sem dolgoznak, úgy gondolják, hogy hiába tanulnának, úgysem kapnának munkát a hátrányos megkülönböztetés miatt.

Ezért fontosnak tartom, hogy a pedagógusok elérjék a diákok körében azt, hogy identitásukat büszkén vállalják.

4.1 A Vasvári Pál Iskolai Egység

Az első iskola, ahol látogatást tettem a Vasvári Pál Iskolai Egység, ahol szintén az intézményvezető állt rendelkezésemre.

A Vasvári Pál Általános Iskola 2007 óta nem önálló intézmény, jelenleg tagintézményként funkcionál. Többnyire bűdi romungró cigányok járnak, de a település vonzáskörzetében lévő Józsefházáról is tanulnak az intézményben, számuk kb. 28 főre tehető.

5. ábra: tanulók a Vasvári Pál Általános Iskolai Egységben

Forrás: Tiszavasvári Önkormányzat Konceptiója - A Cigányság helyzete (2007)

Ahogy a tanulók létszámát vizsgáljuk (5. ábra), jól látható, hogy az intézményben évről évre nőtt a cigányság létszáma, pedig a rendszerváltáskor még egyáltalán nem beszélhattünk szegregált iskoláról.

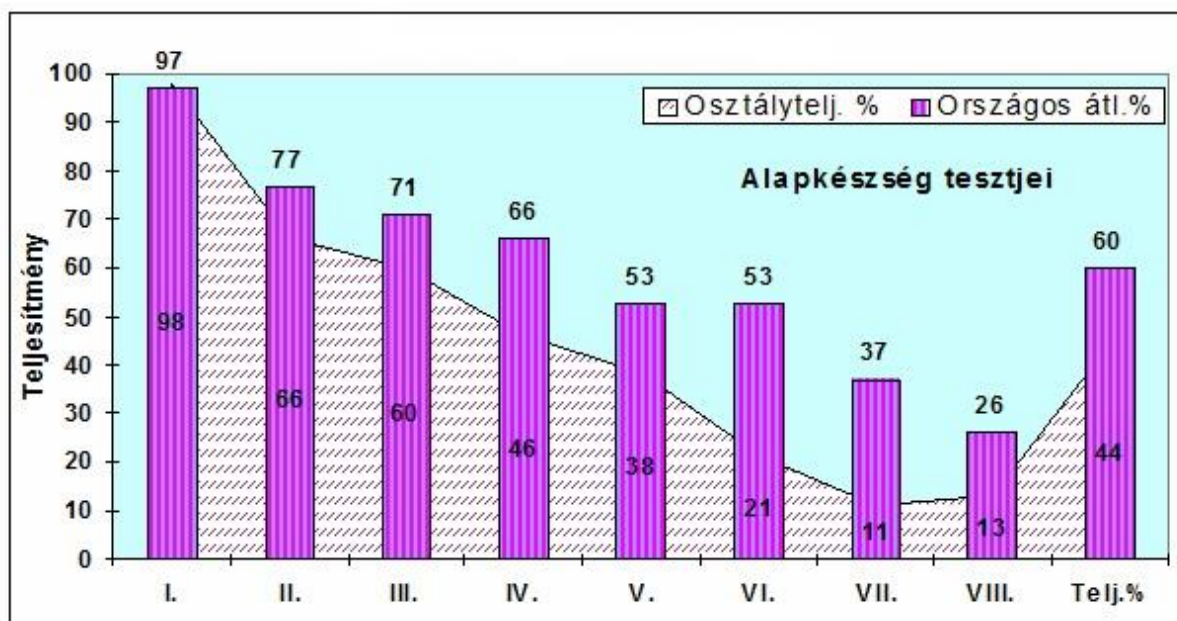
Az iskolába jelenleg 168 gyerek jár, 99 %-ban roma származású gyerekek, míg 1995-ben kb. a tanulók 40 %-a volt cigány származású, tehát megfigyelhető, hogy az itt lévő diákok egyre inkább szegregált körülmények között tanulnak.

A korábbi évek ellenére mára évfolyamonként egy osztályt indítanak, ennek oka, hogy a tanulók száma az elmúlt években jelentős mértékben csökkent.

Manapság jól látható, hogy a tanulóknál hiányzik a motiváció, ez tulajdonképpen arra vezethető vissza, hogy a diákok azt látják, hogy a szüleik sem dolgoznak, úgy gondolják, hogy hiába fognak tanulni, úgysem fognak munkát kapni. Régebben az itt élő cigányközösség

szorosabb összetartása volt megfigyelhető. Mára változott a trend, az iskolán belül úgy különböztetik meg egymást a diákok, hogy vannak a „fentiek” és a „lentiek”. A fentiek az integráció magasabb fokán állnak, pozitívabb normákat képviselnek, jobb társadalmi rétegbe tartoznak, míg a lentiek a telepeken élnek, s a tanulási motiváció csaknem teljes mértékben hiányzik többségüknél. Emiatt az is megfigyelhető, hogy a szülők a gyermeküket a Kabay János Iskolai Egységbe viszik át.

Az európai értékrendre nevelés céljából az első osztályosoknál tanulás vizsgálatot végeznek, 7 területet vizsgálnak, ezáltal látják, hogy milyen egyéni fejlesztésekre van szükség. Megfigyelhető, hogy a szókincs hiánya majdnem minden tanulónál problémát jelent, ezen kívül az erkölcsi értékeknél is alacsony pont figyelhető meg. A tapasztalatok alapján elmondható, hogy az írás-mozgás koordináció év elején komoly problémát jelent, azonban év végére egyénileg és osztályszinten is fejlődés mutatható ki.

6. ábra: Az írásmozgás-kordiáció évfolyamonkénti aránya

Forrás: Tiszavasvári Önkormányzat Konceptiója - A Cigányság helyzete (2007)

Az ábráról jól látható (6. ábra), hogy az osztály teljesítmény mindig az országos értékek alatt marad. Korábban a Józsefházi diákoknál megfigyelhető volt, hogy első osztályos korukban egyáltalán nem tudták a magyar nyelvet, mára ez nem jellemző, azonban negatív jelenséggént elmondható, hogy ha a tanár és a diák között konfliktus lép fel, rögtön átváltanak a cigány nyelvre. Jellemzően ilyenkor ezt szokták mondani: „Nekem egy magyar ne szóljon be”.

Igazgatónő magánvéleménye az integrációról: „Remélem, hogy pozitív lesz az, hogy 3 éves kortól minden gyermeknek kötelező lesz óvodába járni, hiszen az első 6 év a legfontosabb nevelés szempontjából, hiszen ekkor szocializálódik a gyerek.

Új jelenséggént elmondható, hogy a felső tagozatosoknak is kötelező napközben maradni. Azonban ebbe a szülők is beleszólhatnak, 2,6-os átlagot húztak meg határként, aki e felett teljesít, ott a szülő dönthet úgy, hogy gyermeke ne maradjon napköziben. Jelenleg 10 gyerek van felső tagozatban, akinek napköziben kötelező maradnia, számukra egyéni fejlesztéseket biztosítanak, illetve tehetséggondozó programokban vehetnek részt.

A továbbtanulást tekintve elmondható, hogy többnyire a helyi Gimnáziumban és Szakközépiskolában tanulnak tovább. Egy-két gyerek van, aki Nyíregyházára megy, de a tapasztalat az, hogy hamar visszajönnek anyagi okok miatt. A továbbtanulási szándék egyre halványabb képet mutat, sokan nyolcadikos korukban terhesek, megfigyelhető, hogy egyre több gyereket szülnek már egészen fiatalon a különböző segélyek érdekében.

Az intézményről elmondható, hogy fokozatosan romló tendenciát mutat, az is bizonyítja, hogy az iskolában a szünetek külön vannak az alsó és felső tagozatosok számára. Ennek oka, hogy sokszor alakult ki verekedés közöttük. Továbbá az iskola képét rontja, hogy a tanulók körében a drog egyre elterjedtebbé vált, előfordult, hogy iskolaidőben drogoztak, ezért rendőrségi ügy lett belőle.

4.2 A Kabay János Iskolai Egység

Az általam vizsgált harmadik általános iskola, a Kabay János Iskolai Egység, ahol a Tiszavasvári Általános Iskolák Igazgatója állt rendelkezésemre, egy interjú keretében.

Az iskolába szinte csak magyar gyerekek járnak, elenyésző a cigány gyermekek aránya. A jelenlegi kb. 700 tanulóból 80-90 fő lehet cigány származású. Az idejáró gyerekek többnyire a tehetősebb családokból származnak. Jóval nagyobb aktivitást mutatnak a közösségi életben, azonban vannak olyan szülők, akiket ez 80-90 fő is zavar, ezért a szomszédos településekre viszik el a gyermeküket, Hajdúnánásra, vagy Szorgalmatosra. Már annyi gyerek jár a Szorgalmatosi iskolába, hogy külön buszt is indítanak.

4.3 A Magszter Alapítványi Iskola

A Magszter Alapítványi Iskola mindenképpen a leghátrányosabb helyzetű intézmény Tiszavasváriban, mind szociális, mind kulturális oldalról. Az iskolába 444 gyerek jár, 99%-ban a közeli oláh cigány telepről. Az iskolát tekintve teljesen szegregált osztályokról

beszélhetünk. Az ide járó cigánygyerekek nem érzik magukat megkülönböztetve, ami egyrészt annak köszönhető, hogy homogén osztályokban tanulnak, illetve nincsenek nem cigány társaik, akiktől esetleg negatív megjegyzéseket kaphatnának.

Az ide járó gyerekek tanulását rendkívül akadályozza a családi háttér, hiszen a tanulók többségénél az otthoni tanulás szinte lehetetlen. Az oláh cigánygyerekek gyakorlatilag „átlépik” a serdülőkort, hiszen 10-13 éves korukban felnőtt problémákkal kell szembenéznük, ami a tanulásban való előre lépésüket nagymértékben csökkenti.

Az iskolában a legnagyobb nehézséget egyértelműen a nyelvi hátrány jelenti. A tanulók többsége a cigány nyelvet használja, ezért a pedagógusoknak a legnagyobb feladat a magyar nyelv elsajátítása a gyerekek körében. Megfigyelhető a szókincs hiánya, illetve az egyes dialektusokat sem mondják ki helyesen (pl: foci helyett, focsit mondanak).

A diákok számára közösségi házat működtetnek a telepeken, lehetőségük van kézműves foglalkozásokra, ezen kívül tanodaprogram folyik az épületben, ami mutatja, hogy mindent megpróbálnak az integrációban való előrelépésben. Azonban nagy a kilátástalanság és a nyomor, hiszen a gyerekek, s a szülők többségénél látható a motivátlanság. Még lehet, a gyerek gondolkodik is továbbtanulásban, de a szülő úgy gondolja, hogy minek járassa még 4 évig iskolába gyereket, mikor alig várja, hogy befejezze az iskolát.

Ebben a tanévben 8 gyerek jelentkezik a helyi gimnáziumba, ők többnyire jobb életkörülmények között élnek. Azonban a tanulók többsége a Szakközépiskolában, Szakiskolában tanul tovább. Újdonság, hogy a Magszter Alapítvány szakiskolát is működtet a diákok számára Tiszavasváriban, itt többnyire az agrárium ágazatait sajátíthatják el a tanulók.

Fejlődés mutatható ki a közösségi részvétel terén is, az idei farsang megrendezésénél sikerült elérni, hogy a szülők is részt vegyenek, illetve segítettek a jelmezek elkészítésében.

A hiányzás még a mai napig nagymértékű, jellemző, hogy segélyosztáskor a diákok többsége nem jön el iskolába, azonban pozitívként annyit el lehet mondani, hogy legalább a szülők többsége szól előre, hogy a gyerek nem fog jönni iskolába. Az iskolában töltött időt nagymértékben csökkenti a rossz egészségügyi állapot, a cigánygyerekek többsége putrikban él. Az idei tanévben a hepatitis járvány miatt rendkívül nagy volt a hiányzás mértéke, illetve a tetvesség szinte folyamatosan jelen van a diákok többségénél.

5. A Tiszavasvári cigányság és a középiskola kapcsolata

Tiszavasváriban két középiskola működik, a Váci Mihály Gimnázium Tagintézmény, ami a város centrumban található, és a Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola és Kollégium, ami a város periferiáján helyezkedik el.

7. ábra: A Tiszavasvári középiskolák földrajzi elhelyezkedése.
Forrás: Google Earth, saját szerkesztés

A két iskola 2009-ben vált egy oktatási intézménnyé. Az intézmény neve Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola, és Kollégium lett. Az összevonás arra vezethető vissza, hogy míg a Váci Mihály Gimnázium Tagintézményben többnyire a többségi társadalomhoz tartozó gyerekek járnak, míg a Vasvári Pál Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium egyre szegregáltabb képet mutatott. Véleményem szerint az összevonással próbáltak a média felé egy egységesebb integráltabb képet mutatni.

5.1 A Tiszavasvári Középiskola Váci Mihály Gimnázium Tagintézmény

Az első középiskola, amit vizsgáltam, a Váci Mihály Gimnázium Tagintézmény. Egy interjú keretében az intézményvezető úr állt rendelkezésemre, őt kérdeztem az iskola jelenlegi oktatási helyzetéről.

Az intézménybe ma kb. 20 cigány származású tanuló jár, 5 éve kb. 10 fő alatt volt a számuk, ebből jól látható, hogy az iskolába többnyire a jómódú cigány családokból járnak. A Tiszavasváriban jelenlévő két etnikum közül kizárólag bűdi magyar cigányok tanulnak itt. A pedagógusoknak itt nem jelent problémát a nyelvi készségek fejlesztése, hiszen a cigány nyelvet egyáltalán nem beszélik az ide járó cigánygyerekek.

Minden évben két tagozat indul, egyik emelt nyelvi, a másik egy általános képzés. Személyes tapasztalataim alapján elmondható (az intézményben végeztem középfokú tanulmányaimat), hogy a cigány tanulók többsége az általános képzésben vesznek részt, emelt nyelvi osztályba ritkán vesznek részt roma származású tanulók. Igazgató úr elmondása szerint, ha előfordul lemorzsolódás, kilencedik osztályban jellemző. A legutóbbi esetben egy lány érettségi előtt lett terhes, ezért nem tudta befejezni a tanulmányait. A lógások kevésbé jellemzőek, de megfigyelhető, hogy lassan emelkedik az évfolyamokkal.

Az iskolában jelenleg a gyengébb képességű tanulók számára nincs külön fejlesztési óra, egy megnyert pályázat keretében IPR program és Útravaló program működik a halmozottan hátrányos tanulók számára. Ha egy bizonyos átlag alatt teljesítenek, akkor elveszíthetik az ösztöndíjat. Itt lehetőségük van a diákoknak heti egy óra korrepetálásra. A pedagógusok véleménye szerint, ha a cigány tanulók felvételt nyernek az intézménybe, látszik rajtuk a motiváció, 70-80%-uk le is akar érettségizni. A jobb képességű cigány tanulók közül igazgató úr elmondása szerint évente 1-2 diák felsőoktatási intézményben folytatja tanulmányait.

Az iskolában egészségügyi problémák nem jellemzőek és természetesen tetvesség sem jellemző, nem úgy, mint Tiszavasvári más oktatási intézményeiben. Az oláh cigányság körében elterjedt hepatitisz járvány is csak két tanulót érintett az iskolában.

Az iskolában a szülők háttértámogatása is nagyobb, mind anyagi, mind kulturális oldalról. Az emelt szintű osztályokban csaknem minden szülő elmegy szülői értekezletre (60-90%), míg az általános képzésű osztályokban ez már kevésbé jellemző (20-50%).

Tagintézmény vezető úr magánvéleménye a cigányság integrációról: „A szülői motivációt kellene növelni, hogy otthonról úgy jöjjön el a tanuló, hogy akar iskolába járni, akar tanulni,

és mindkettőt a szülő is követelje meg. A gyerekek között nagyon kevés van, aki tudatosan érkezik az iskolába, és tanulni akar”.

5.2 A Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola és Kollégium

Végül a korábbi Vasvári Pál Szakközépiskolát, Szakiskolát, és Kollégiumot vizsgáltam, ahol a mostani egyesített középiskolák igazgatója állt rendelkezésemre, őt kérdeztem a cigány tanulók oktatási helyzetéről az intézményben.

Az intézménybe jelenleg 545 tanuló jár, ebből 125 fő cigány származású.

1. táblázat: tanulók létszámváltozása a Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola és Kollégiumban

2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014	
össz:	roma	össz:	roma	össz:	roma	össz:	roma	össz:	roma
686	230	640	254	612	235	614	212	545	125

Forrás: Igazgató Úrtól, saját szerkesztés

Az adatok alapján (1. táblázat) jól látható, hogy a tanulók létszámaránya folyamatosan csökken, ami igaz a cigány tanulók arányára is. Jellemzően sok tanuló az előítéletesség miatt más oktatási intézménybe folytatja tanulmányait. Az iskolában megfigyelhetőek a dzsentrifikáció jelei.

2. táblázat: A cigány etnikumhoz tartozó tanulók létszámaránya

	2009/2010 (%)	2010/2011 (%)	2011/2012 (%)	2012/2013 (%)	2013/2014 (%)
oláh cigány	55	45	50	55	55
bűdi cigány	25	30	30	25	25
józsefházi cigány	5	10	5	5	5
máshonnan	15	15	15	15	15

Forrás: Igazgató Úrtól, saját szerkesztés

A fenti adatok (2. táblázat) mutatják, hogy többnyire az intézményhez közeli oláh cigány családok gyermekei tanulnak itt, ami a többségi társadalomhoz tartozó gyerekeknél még nagyobb „menekülési vágyat” jelentett. Továbbá megemlíthető, hogy Tiszavasvári vonzáskörzetében található településekről is jelentős az ingázás az intézménybe.

A legjellemzőbb szakmák a tanulók körében a hegesztő, szociális gondozó és ápoló, mezőgazdasági gépész, kertész. A lemorzsolódás aránya a hegesztőknél 60%, a szociális gondozó és ápolóknál 10%, a mezőgazdasági gépészeknél 50%, míg a legjelentősebb

lemorzsolódás a kertészeknél figyelhető meg (80%). Érettségit adó szakmánál ez az arány mindössze 15%, ami jelzi, hogy a tanulók többsége le tud érettségizni.

Habár az iskolában jelentős a cigány nyelvet beszélők száma (oláh cigányok), az iskolában nem jellemző a cigány nyelv használata. Negatív jelenséggé elmondható, hogy az iskolában rendkívül nagy az indokolatlanul való hiányzás, ezért sok tanuló már félévkor osztályozhatatlan. A gyerekek általában nem tájékoztatják a pedagógusokat, hogy hiányozni fognak.

A cigány származású gyerekek közül a halmozottan hátrányos helyzetűek részt vesznek az „útravaló”, valamint IPR programban. Tulajdonképpen külön fejlesztési órák nincsenek a tanulók számára, igazgató úr elmondása szerint ezt szinte lehetetlen lenne megvalósítani, mert mint említettem a cigány tanulók közül, sokan a kötelező tanórákra se járnak.

Az elmúlt években a sikeresen leérettségizett tanulók közül egyetlen tanuló sem folytatta tanulmányait valamelyik felsőoktatási intézményben, pedig az intézményben a tanulók nem szegregált körülmények között tanulnak, jellemzőbbek a vegyes osztályok. A tanulók előtt ott lenne a pozitív példa néhány nem cigány társaiktól.

Általában a gyerekek többsége csak azért jár iskolába, mert tanköteles. Sajnos a hiány szakmák ösztöndíja sem ösztönzi őket. Pl.: szeptemberben, a hegesztő hiányszakmában 31 fő kezdett,- havi 10000 Ft. Ösztöndíjjal, ez a félévi értékelés után teljesen lecsökkent 5 főre. Tehát ez sem motiválja a tanulókat. A lányok esetében lehet megemlíteni a szociális gondozó és ápoló szakmát, ahol évek óta sikeresen végeznek a cigány tanulók, és van olyan, aki havi 30.000,- Ft. ösztöndíjat kap. Ez az ösztöndíj különösen fontos a diákok körében, hiszen a szülők részéről az anyagi háttértámogatás, illetve a kulturális hozzájárulás rendkívül csekély.

A tanulók zöme hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetben él. Szülői értekezletre is csak kevés szülő jár, inkább a magyar gyermekek szülei, a roma tanulók körében csak egy-két szülő. Oka sok esetben az idő hiánya miatt, sokaknak valóban a létfenntartás miatt többet kell dolgozniuk nyolc óránál, s nem tudnak eljutni a szülői értekezletre, netán több gyermeküket egyedül nevelik, s nem ritka, hogy a szülő több gyermekének egy időben van más-más helyszínen a szülői értekezlete, valamint fenn áll a szülői érdektelenség.

Igazgató úr magánvéleménye az integrációról: „a cigány tanulók integrációja igen nehézkes leginkább kultúrájuk különbözősége miatt. Mindenképpen a társadalmi szempontból hátrányos helyzetű, különösen roma tanulók oktatási intézmények közötti, illetve

intézményen belüli szegregációjának csökkentése, minőségi oktatásuk biztosításával képesség és érdeklődés szerinti továbbtanulásuk elősegítése, későbbi munkaerő-piaci esélyeik javítása. Nagyobb erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy a szülőt, a családot, mint partnert vonjuk be az iskolai folyamatokba, döntésekbe, ezzel fejlesztve a család, az iskola és a gyerek közötti kommunikációt, és tudatosan építik ki az előítéletek csökkentésére”.

6. A Sikertelenségek okai

Kutatásaim során rendkívül fontosnak tartom azokat az okokat, amelyek bizonyítják, hogy a cigány tanulóknál miért nagyobb az iskolai sikertelenség aránya, a következőkben ezt szeretném bemutatni.

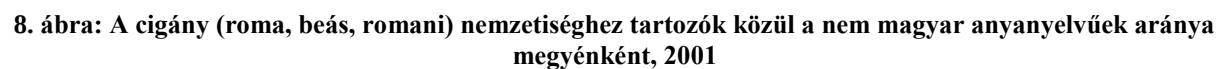
Általánosságban elmondható, hogy Magyarország bármely régiójában, kevés kivétellel a cigány tanulók sikertelenebbek a többségi társadalomhoz képest. Az elmúlt években tovább nőtt a cigányság és a többségi társadalom közötti szakadék az iskolázottságot tekintve, amivel az életésélyeik még inkább negatívabb képet prognosztizálnak. Farkas Péter szempontrendszerét alapul véve megállapítható, hogy a magyarországi cigány tanulók több mint 90%-a leszakadónak tekinthető (Farkas, 1996. p. 50.). Ez a tényező több okra vezethető vissza, talán az egyik legelfogadottabb megállapítás; a diákoknál hiányzik a tanulási motiváció. A legtöbben azt látják a szülőktől, hogy nem dolgoznak, különböző segélyekből élnek, úgy gondolják, hiába tanulnak, úgysem lesz munkájuk nekik sem.

6.1 A tanulók nyelvi hátránya

Az első ok, amit részletesebben szeretnék vázolni, a tanulók nyelvi hátránya. A magyarországi cigányság döntő része magyar anyanyelvű (romungró cigányok), a többiek valamelyik cigány dialektust beszélnek (oláh cigányok, beás cigányok). Az integráció egyik legfontosabb alapfeltétele, hogy a tanulókat „oktatható” állapotba hozzák. A pedagógusok egyik legfontosabb feladata a kezdeti időkben az, hogy a tanulóknak segítsenek a magyar nyelv minőségi elsajátításában.

Az általános iskolai vizsgálataim során tapasztaltam, hogy a tanulók többsége (oláh cigányok) a magyar nyelvet ritkán, és helytelenül használják. Főleg az óvodába nem járt gyerekeknél okoz nagy problémát a nyelvtudás hiánya, s az iskolai éveit teljesen megpecsételi. Ezt jól mutatják az 1993-as országos cigány vizsgálat adatai is: a 25-29 éves korcsoportban az általános iskola nyolc osztályát a magyar anyanyelvűek 77%-a, a román anyanyelvűek 58%-a, s a cigány anyanyelvűek 52%-a fejezte be (Kemény, 1996). Réger Zita szerint a cigány nyelv oktatható és fejleszthető, azonban a gyakorlatban ez még nem megvalósítható, hiszen Magyarországon nincsenek cigány nyelvet és cigány nyelven oktatni képes pedagógusok, nincsenek cigány nyelvű tankönyvek, munkafüzetek sem.

Véleményem szerint a pedagógusok feladatát nehezíti az a tény, hogy a tanulók az iskolában hiába gyakorolják a magyar nyelvet, kutatásaim során tapasztaltam az oláh-cigányság körében,

A cigány nyelvet beszélők arányát vizsgálva jól látható (8. ábra), hogy kelet-Magyarországon a cigányság kis hányada beszéli a cigány nyelvet, míg a Dunántúlon jelentős a cigány nyelv valamelyik dialektusát beszélők aránya (különösen Baranya, Somogy, és Zala megyében kiemelkedő ez az arány).

Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kap az a felismerés, hogy az iskola sikerességének egyik legfontosabb feltétele a család és az iskola közötti együttműködés.

Negatív jelenséggként elmondható, hogy a cigány gyermekek döntő többségének a követendő példa a szülő, és legtöbb családnál azt látják, hogy a szülő hosszú idők óta nem dolgozik, különféle segélyekből él.

A szülők többségéről elmondható, hogy ők is képzetlenek, iskolázatlanok. Ezért a gyerekeknek nem tudnak segíteni az otthoni tanulásban (házi feladatok elkészítésében), ami sokszor lemaradást okoz a többségi társadalomhoz képest.

A szülő és az iskola nem megfelelő kapcsolataként megemlíthető az a jelenség, hogy a szülők többsége szülői értekezletekre nem mennek el, nem érdeklődnek a pedagógusoktól, a gyermekük iránt, s a tanulmányi eredményeikről.

Véleményem szerint, az előrelépéshez mindenképpen fontos lenne, hogy a szülőt jobb belátásra, nagyobb bizalom kialakítására ösztönöznék az iskola, mind a pedagógusok felé.

6.3 Iskolán belüli szegregáció

A harmadik ok, amit szeretnék bemutatni, a szegregáció, mert úgy gondolom, hogy ma Magyarországon egyre több szegregált körülmények között lévő cigány tanulóval találkozhatunk, ami az integrációban való előrelépést nem segíti. Véleményem szerint az lenne az ideális, ha a tanulók nem homogén cigány osztályokba járnának, preferálni kellene a vegyes osztályokat. A cigány osztályokban, iskolákban a pedagógusok csökkentett tananyagot alkalmaznak, ami még tovább növeli a nem cigány és a cigány tanulók közötti szakadékot.

A cigányság integrációjának alapfeltétele a csoportszerveződés, a cigányság belső integrációja. Az iskolán belüli szegregációnak alapvetően három fő oka van: (1) A nem cigány tanulók előítéletessége miatt, elsősorban a marginalizált gyerekek végett, elmennek más oktatási intézménybe. (2) A romák belső migrációja egyre nagyobb mértékű a városi gettók felé, ami még nagyobb csoportlétszámot jelent, így egyre nagyobb számban lesznek jelen egy intézményen belül, ami „elcigányosodáshoz vezet”. (3) Azokban a régiókban, ahol nagy a munkanélküliség aránya, ott a nagyobb iskolai végzettséggel rendelkező nem cigányok (főként fiatalok) jobb belső migrációs lehetőségekkel rendelkeznek, így ezeken a területeken nő a cigányság létszámaránya.

Egyrészt a pedagógusoknak is közbe kell lépni, ha azt akarják, hogy ne hozzanak létre cigányiskolát, ennek érdekében elkülönítést alkalmaztak. Az elkülönítés nem elsősorban etnikum szerint történik, hanem sokkal inkább a társadalmi státuszt tartják szem előtt a pedagógusok. Ez azt jelenti, hogy a magasabb társadalmi rétegbe tartozó családok gyerekeinek van lehetőség magasabb színvonalú oktatást biztosító osztályokba járni. Tehát a gazdagabb családok gyermekei számára nincs kizárva az sem, hogy az integráció magasabb fokán álló cigánygyerekek is bekerüljenek. Másrészt az alacsony szociokulturális nem cigány

családokból is kerülnek be tanulók azokba az osztályokba, amit elsősorban cigány tanulók elkülönítésére hoztak létre.

Egy igazgató nyers véleményét szeretném idézni: „Ha nem akarjuk, hogy a magyar gyerekek végképp elfogyjanak az iskolából, föl kell vállalnunk a magyar és cigánygyerekek képességei közötti különbséget”. Ez a kijelentés számomra azt jelzi, hogy a magyar társadalom nem jó úton halad az integrációban való előrelépésben, hiszen véleményem szerint úgy lehet előrelépni, ha megpróbálunk vegyes osztályokat létrehozni, így mindenki a normál tantervet követné. Ott, ahol az iskolán belüli elkülönítésnek még van jelentősége, felzárkóztató, kisegítő osztályokat hoznak létre. A felzárkóztató osztályok létrehozásakor azt szerették volna a pedagógusok, ha a cigány tanulók is sikerélményeket érnének el, hiszen ennek hiányában teljesen elvész a tanulási motiváció.

A kisegítő, az ún. speciális osztályokat azért hozták létre, mert a cigány tanulók többsége nem tudta teljesíteni a normál tantervet, aminek háttérében az elégtelen óvodáztatás áll. Akik ide járnak, csökkentett tananyagot kapnak, jóval kevesebbet kell tudniuk, mint a nem roma, vagy akár az integráltabb roma társaiknak.

Az elmúlt években egyre gyakoribbá vált, hogy a cigány szülők nehezményezték, hogy a gyerekeknek kisegítő osztályokba kellett járni, de régebben nem volt lehetőségük az iskola döntéseinek befolyásolására. Mára azonban egyre gyakoribbá vált, hogy a szülők fellépnek a kisegítő osztályba irányítás gyakorlata ellen.

6.4 Rossz szociális helyzet

A sikertelenségek közül végül a szociális helyzetről végeztem felmérést, véleményem szerint ez a legmeghatározóbb tényező a gyerekek életében, a legtöbb tanuló mélyszegénységben él, különösen az általam vizsgált településen, Tiszavasváriban.

A következőkben Tiszavasvári szociális helyzetét szeretném bemutatni.

A két cigányközösség életszínvonala közül egyértelműen az oláh cigány közösség él kedvezőtlenebb körülmények között.

Ez a telepszerű lakókörnyezet rendkívül elhanyagolt, köves út nincs kiépítve, a házak nem mutatnak családi képet. A régebbi lakásokba az alapvető higiénia sem volt elérhető, WC, fürdőszoba elvétve fordul elő. Nagy probléma, hogy az ilyen házaknál udvari WC sem található. A háztartásokban olykor áram sincs bekötve, ami az otthon való tanulást szinte

lehetetlenné teszi. Azokban a háztartásokban, ahol van áram, többnyire illegálisan használják, ezért a vállalati ellenőrzés majdnem mindennapos.

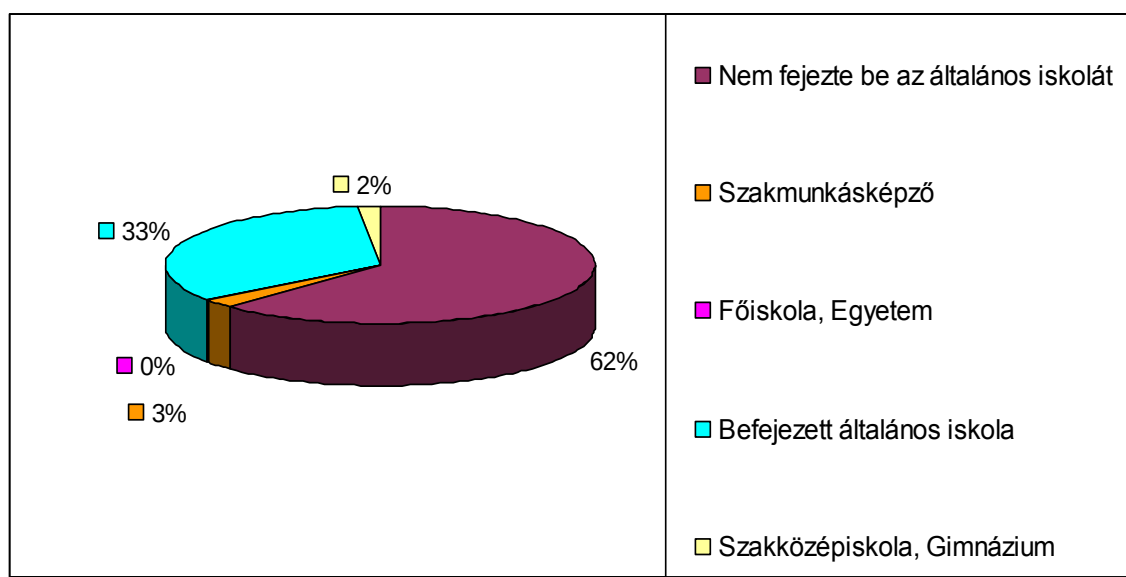
A telkek határvonala nem határolható el egyértelműen, kerítés elvértve fordul elő.

Továbbá megfigyelhető, hogy a szemetet a ház mellé, vagy az út menti gödrökbe dobják.

A környezetük javításáért semmi hajlandóságot nem mutatnak az itt élő cigány családok, néhány igényesebb, nagyobb szociokultúrával rendelkező család kivételével. A telepről elkezdődött az integráltabb családok migrációja.

A magyar cigányok életmódja az integráció jóval magasabb fokán áll, életmódjuk a többségi társadalomhoz hasonló. A férfiak többsége rendszeres, vagy határozott idejű munkával rendelkezik. Az itt élő családoknál megfigyelhető még az állattartás.

Az iskolázottságra is nagyobb hajlandóságot mutatnak, a gyerekek többsége középfokú tanulmányokat folytat, a szülők egy része még a főiskola elvégzését is reméli a gyerekének. A 8 általánossal rendelkező szülőknek lehetőségük van TÁMOP-os program keretében középfokú végzettséget szerezni a Vasvári Pál Általános Iskolai Egység esti tagozatán.

9. ábra: Tiszavasvári felnőtt cigány lakosságának megoszlása iskolai végzettség szerint
Forrás: Fónai-Vitál adatai alapján (2005), saját szerkesztés

Az ábráról jól leolvasható (9. ábra), hogy a Tiszavasváriban élő cigány felnőtt lakosság 62%-a nem fejezte be az általános iskolát sem, ami komoly problémára utal.

Ami a lakásfelszereltséget illeti, többségük az alapvető higiénia feltételei nélkül el sem tudják képzelni az életüket. Háztartásukban a Tv, hűtőszekrény mellett a modernebb berendezések is megtalálhatóak (automata mosógép, mikrohullámú sütő, gáztűzhely). Ami azonban hátráltató

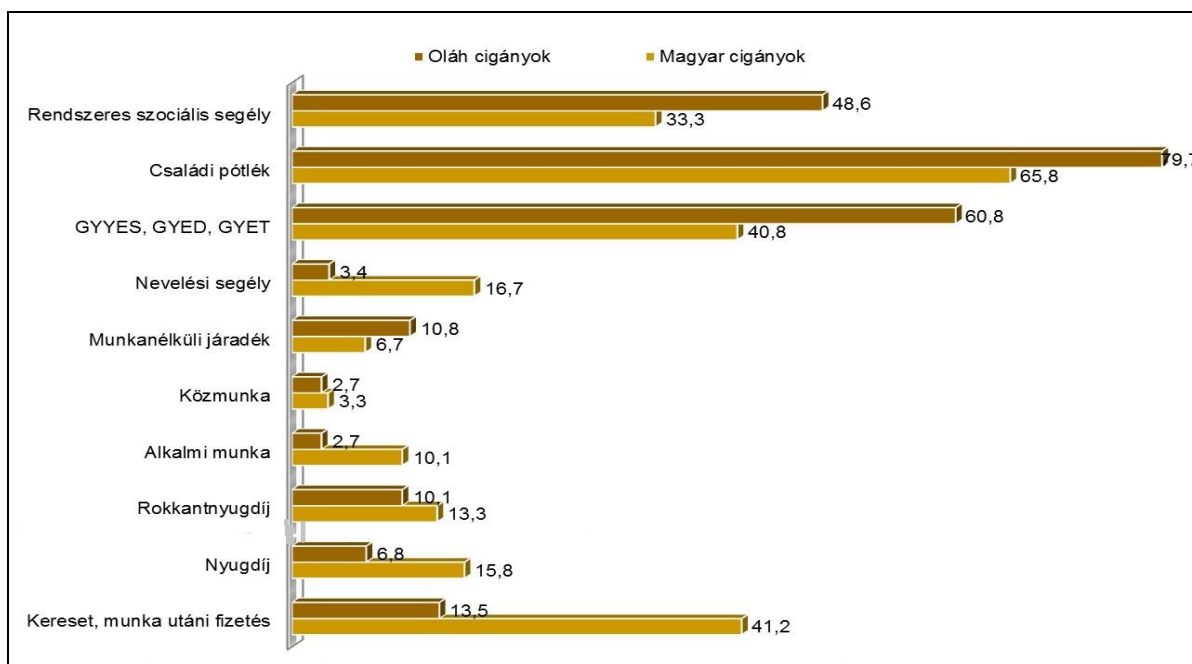
tényezőként megemlíthető a tanulók oktatását illetően, az iskolába vezető utak rossz minősége, kövesutak hiányában a tanulóknak a téli időkben megnehezíti az iskolába járást.

A cigány háztartások jövedelmi helyzete is kedvezőtlen képet mutat a városban, a cigányok többségéről elmondható, hogy alsó osztály szintjén élnek. Azonban az alacsony jövedelmi szint ellenére a családok két tartós fogyasztási cikkre törekednek; hűtőszekrény, színes tv.

Ami az oláh cigányság lakásfelszereltségét illeti, az alapvető háztartási cikkek (hűtőszekrény, mosógép) kivételével depriváltak.

A város cigány háztartásaiban, családjaiban az alacsony foglalkoztatási szint ellenére a társadalombiztosítási jövedelem jelenti legtöbbször a bevételi forrást, ezek közül is jellemzően a gyermekellátásokkal kapcsolatos bevételek. Ami a kiadásokat illeti, a jövedelmük döntő részét élelmiszerekre költik, így jelentősen csökken a szabadon elkölthető pénzügyi forrás.

Az oláh cigány telepen való látogatásom során egy középkorú asszonnyal beszélgettem: arról kérdeztem, hogy a család bevétele elegendő-e a közüzemi díjakra, illetve a mindennapi élelmiszerekre, netalántán élvezeti cikkekre. A válasz egyértelmű képet adott arról, hogy milyen nagy a kilátástalanság a körükben; „Mi felnőttek a ruházkodáson próbálunk spórolni, de így sem tudunk annyit takarékoskodni, hogy elegendő legyen a közszolgáltatások fedezésére”.

10. ábra: Jövedelmi viszonyok Tiszavasvári két cigány etnikumának háztartásaiban
Forrás: Süli-Zakar István, Pálóczi Ágnes, Szabó Dávid Antal cikke alapján, Fónai-Vitál (2005) adatainak felhasználásával

Mindkét cigány közösség jövedelmi viszonyai között a családi pótlék adja a bevételek jelentős hányadát, ez jól látható (10. ábra). Az oláh cigányság körében ezen kívül a segély, és gyermekellátással kapcsolatos jövedelmek említhetők meg. A magyar cigányok jövedelmei között a munka utáni fizetés is jelentős mértékű (41,2%), jóval nagyobb hajlandóságot mutatnak a munkába állásra is.

7. Cigány oktatáspolitiká

Manapság számos kedvező elképzelés született a cigányság oktatásnak megkönnyítésére. Egyre több ösztöndíjprogramot hoztak létre annak érdekében, hogy a cigány társadalom minél nagyobb sikereket érjen el, a nagyobb fokú integráció elérése érdekében.

A következőkben a Tiszavasváriban megnyert ösztöndíjpályázatot szeretném bemutatni

7.1 Add a kezéd KHE

A svájci hozzájárulás, Svájci-Magyar Civil Ösztöndíj alapok program keretében az „Add a kezéd” segítő hálózat, a pályázat elnyerése után olyan tevékenységet működtet, amelynek a hagyományos oktatási módszereket kiegészítik, tulajdonképpen személyiség-specifikusak, és hozzájárulnak a HHH és roma gyerekek esélyegyenlőségének megteremtéséhez. A program közösségi teret biztosít a tanulók számára.

A Projekt 2013.03.01-én indult Tiszavasváriban, amely 2 éves kontaktusra szól. Az ösztöndíj programban 75 fő, 7-8-osztályos, elsősorban halmozottan hátrányos helyzetű és roma tanuló (oláh cigány) vesz részt. A program fontosnak tartja, hogy a célcsoport hozzájusson a jó minőségű fejlesztési lehetőségekhez, amelyek segítik a szocializációs célok, hosszabb távon pedig az iskolában történő integráció elérését.

Mentorálás:

Személy szerint, jómagam is munkatársa voltam az Add a kezéd KHE-nek félévig, így a saját tapasztalataimat szeretném megosztani a következőkben.

Ahogy a fentiekben említettem, a programba éves szinten 75 tanuló jár, tanulókat folyamatosan 5 mentor kíséri. A mentorok feladata nagyban meghatározza a tanulók fejlődését, egyéni beszélgető órákat biztosítanak a mentoráltak számára, emellett kapcsolatot tartanak az osztályfőnökökkel, pedagógusokkal, illetve aktívan közreműködnek a diákok egyéni tehetséggondozásához tartozó foglalkozásokon.

Továbbá a mentorok feladata a szülőkkel való folyamatos konzultáció, nagyon fontosnak tartja a program, hogy a szülők belelássanak az oktatásba, számukra is közösségi teret nyit a program. Fontos, hogy a szülők körében elérjük, hogy rájöjjenek arra, hogy a felemelkedés kulcsa egyértelműen az oktatás. A cigány tanulókra a legnagyobb hatást egyértelműen a szülők gyakorolják, sajnos sajátosságként elmondható, hogy az oláh cigány családoknál az van, amit a gyerek akar. Pl. ha a gyerek azt mondja a szülőnek, hogy nem akar iskolába menni ma, akkor a szülő beleegyezik, a szülők próbálnak mindent megadni a gyerekeknek.

Ezért fontos, hogy változzon a trend, hiszen a legnagyobb tanulási motivációt a szülők tudják elérni a gyerekeknél.

Tantárgyi fejlesztések:

A Projekt elsősorban a továbbtanulás elősegítést, a középiskolába való optimális bekapcsolódást segíti. Minden tanuló egyéni fejlesztést kap abból a tantárgyból, ami a továbbtanulásához elsődlegesen szükséges, ahová a diák orientálódni szeretne. A tantárgyi segítségnyújtásnak a tanulók tanulási képességének, motivációjának fejlesztése a cél. Fontos, hogy mire a középiskola első évfolyamába érnek, ne legyenek elmaradottak a többségi társadalomhoz képest, és a tanulók minél kisebb hányada morzsolódjon le az adott oktatási intézményből.

A tanulóknak lehetőségük van angol nyelvi órákon részt venni. A program kiválóan alkalmas arra, hogy a cigány származású tanulók az integráció magasabb fokán álljanak.

A tantárgyi fejlesztéseken kívül modulfejlesztéseken vesznek részt. A modulszerű oktatás kooperativitásra, az egyéni haladási ütem betartására, oktatásra ad teret. A program keretein belül a diákok 3 modulfoglalkozás közül választhatnak. A média-informatika modul kommunikációs gyakorlaton keresztül a diákok megismerhetik a média világát, dokumentálhatják, kifejezhetik a program során őket ért hatásokat, kisfilmeket, interjúkat készíthetnek magukról, illetve a programban dolgozókról. Lehetőségük van ezen kívül weblapszerkesztésre. A zenei modul célja a zenei és a kommunikációs képességek fejlesztése, az elszigetelődés csökkentése, improvizációs képességek, az önkifejezés fejlesztése.

A tánc modul fejleszti a figyelmet, az összpontosítási képességet. Emellett erősíti a valahova tartozás érzetét, fejleszti a személyiséget, erősít és növeli a kitartóképességet.

A mentoroknak minden hónap végén készíteni kellett egy mentorbeszámolót arról, hogy milyen teendőket látott el az adott hónapban. Szeretném bemutatni a következőkben a júniusi mentorbeszámolómat, ahol sok érdekes jelenséget tapasztalhatunk, mind a szülők, mind a gyerekek hozzáállásáról.

2013. Június 7-én Mentortalálkozón vettünk részt:

A mentorcsapat is megismerhette ezen alkalommal a modulvezetőket. Részletes felvilágosítást kaptunk tőlük, hogy milyen jellegűek lesznek a foglalkozások. Ezt követően minden mentor elmondta, hogy az előző hónapban milyen feladatokat látott el. Személy szerint elmondtam, hogy szülői engedélyeket osztottam ki a mozival kapcsolatban. A

mentorálltjaim közül, aki kettőnél többet hiányzott a foglalkozásokról, elmondtam a szüleiknek, hogy nem jöhetnek velünk moziba, mert úgy gondoltuk, hogy aki még egyszer sem volt az általa választott modulon, ne a mozi legyen az első program, amin részt vesz. Ezzel is próbáltuk ösztönözni a gyerekeket arra, hogy rendszeresen látogassák a programot. Ezt követően elmondtam, hogy családlátogatáson voltam, ahol a gyerekek szociális helyzetét mértük fel (pl.: Van-e áram, víz a házban?), és a hiányzások miatt is felkerestem az adott szülőket.

A Mentortalálkozó végén a projektvezető tájékoztatott minket, hogy júliusban lesz egy kirándulás a Nyíregyházi vadasparkban, és a kirándulás előtt egy felkészítő tréningen fogunk részt venni.

2013. Június 14-én, családlátogatáson voltam

A mentorálltjaim közül egyre többen nem látogatták rendszeresen a foglalkozásokat, ez volt az oka, amiért beszélnem kellett a szülőkkel és a gyerekekkel.

Elmondtam nekik, a mi elvárásunk az, hogy rendszeresen járjanak a foglalkozásokra, mert így elveszik mások elől a lehetőséget, akik szívesen járnának. Tudatosítottam bennük, hogy ez a későbbiek során hasznukra válhat, és emellett egy nagyon jó közösség alakulhat ki, ha ők is partnerek lesznek ebben.

Az egyik mentorálltam édesanyjával többször kellett már konzultálnom, mert a gyerek rendszeresen nem látogatja a programot. A szülő azt mondta, hogy nem érti, miért nem megy el a foglalkozásokra, mert otthon rendszeresen azt mondta, hogy az iskolába megy. Természetesen az érintettet is megkérdeztem, hogy miért nem jár, vagy esetleg akar-e még járni a programba. Próbáltam ösztönözni, hogy járjon, mert ez a későbbiek során hasznára válhat, ugyanakkor elmondtam neki, hogy mostantól vegye nagyon komolyan, mert ki fogjuk zárni a programból, mert így más elől veszi el a lehetőséget.

2013. Június 26-án, táncfoglalkozáson vettem részt

Érdeklődésem célja: Kíváncsi voltam, hogy a mentorálltjaim hogy haladnak, és részt vettek-e a foglalkozáson. Pozitív volt számomra, hogy megjelentek a mentorálltjaim, azonban az összlétszám sajnos kevés volt.

A gyerekek többsége szégyellős volt, ezért nem is nézhettük végig a foglalkozást.

Érdeklődtem a modulvezetőtől, hogy van-e valami probléma a gyerekekkel, de szerencsére semmi rosszat nem tudott említeni azon kívül, hogy kevesen járnak foglalkozásra.

Mentorálltammal elbeszélgettem, hogy miért van ilyen sok hiányzása. Azt mondta nekem, hogy kórházban volt, és sokat kell járnia kontrollra. Tájékoztattam, hogy megengedett a hiányzás megfelelő igazolással, amit nekem és a modulvezetőnek is megmutat, de ha nem mutatja meg, akkor hiányzásnak fog minősülni, mint minden gyereknél. Azt ígérte, hogy természetesen fog rendszeresen járni a foglalkozásra, mert nagyon szeret táncolni kicsi kora óta, és azt szeretné, ha részt vehetne egy fellépésen a későbbiek során.

2013. Június 26-án a gyerekekkel és a szülőkkel konzultáltam:

A táncfoglalkozás után elmentem a szülőkhöz, gyerekekhez. Látogatásom célja az volt főként, hogy elmondjam a mentorálltjaimnak, hogy másnap az informatika modul eltérő módon reggel lesz megtartva. A szülőket is tájékoztattam, hogy pénteken szülői klub lesz megtartva az iskola ebédlőjében 4 órától, ahová szeretettel várjuk őket. Emellett megragadtam az alkalmat, és tudatosítottam bennük, hogy a programra a gyerekek járjanak, mert sok a hiányzás. A tapasztalat az volt, hogy a szülők többsége nem is tudja, hogy a gyermeke nem jelenik meg a programokon, és mindegyik szülő ezt reagálta: „Mostantól fog járni a gyerek”. Balogh János édesanyjától érdeklődtem, hogy János milyen eredménnyel zárta az évet, és elégedettek-e vele. Az édesanyja azt mondta, hogy nem voltak meglegedve teljesen a bizonyítvánnyal, mert szerintük jobb hozzáállással, több tanulással akár kitűnő teljesítményt is elérhetne. Janit megkérdeztem, hogy mi akar lenni, ha nagy lesz! ? János: „Mindenképpen közgazdász akarok lenni, mert szerintem ezzel a szakmával sok pénzt lehet keresni”.

Egy másik mentorálltam édesanyja odajött hozzám és az egyes juttatásokról kérdezett, hogy mikor fogják megkapni a gyerekek. Tájékoztattam, hogy jó lenne, ha először is gyermeke rendszeresen járna foglalkozásra, mert így nem fog kapni semmit a gyerek, mert ez nem lenne igazságos a többi gyerekkel szemben, aki jár rendszeresen.

20. 13. Június 28-án szülői klubban vettem részt:

Azt tapasztaltuk, hogy elég sok szülő nem jelent meg a programon, ami elszomorító volt, mert nagyon sok információt továbbítottunk számukra.

A projektvezető elmondta nekik, az aktuális problémákat, hogy sok gyerek nem látogatja a foglalkozásokat, és így számos olyan gyerek lesz, aki nem kapja meg az egyes juttatásokat (pl.: az iskolai felszerelést).

Ez után elmondtuk nekik, hogy tervezünk egy kirándulást a vadasparkba, ahol minden családból egy szülőt is szeretettel várunk. Sok szülő megkérdezte tőlünk, hogy testvér mehet-

e? Elmondtuk nekik, hogy csak egy szülő tarthat velünk a kirándulásra, és hogy ez sem kötelező, ha a szülő nem ér rá. Természetesen azok jöhetnek a kirándulásra, akik járnak rendszeresen a foglalkozásokra. Szó volt arról is, hogy nyáron tervezünk közös főzést, ahol a szülők segítségére is szükségünk lesz.

A projektvezető elmondta, hogy a főzést „Búdon” fogjuk megtartani, és szeretnénk, ha ez nem szabna gátat ennek. Elmondtuk, hogy szeretnénk a két cigányközösség integrációját elősegíteni ezzel a programmal is, csökkenteni az elkülönítés mértékét.

8. Összegzés

Szakedolgozatom során egyértelmű megállapítást nyert az a tendencia, hogy a cigányság felemelkedését egyértelműen a jó minőségű oktatás hozhatja meg. A mai modern világban a legnagyobb cél a pedagógusok, illetve a cigányság felemelkedésével foglalkozó szakemberek számára, hogy minden tanulót az európai értékrendre neveljenek. Kutatásaim során számos igazgatóval, oktatóval konzultáltam, akik egyértelmű felvilágosítást adtak arról, hogy a cigányok jelenleg nem jó úton haladnak az integráció szempontjából.

Az általam vizsgált oktatási intézményekkel szerettem volna szemléltetni, hogy jelen esetben, Tiszavasváriban milyen nagy a szegregáció mértéke, de akár országos szinten is megemlíthető ez, hiszen egyre több homogén cigányiskolával, osztállyal lehet találkozni. A szegregátum véleményem szerint mindenképpen hátrány a cigányság körében, az lenne az ideális, ha vegyes osztályokban tanulnának. A dolgozatom során említettem, hogy az elkülönített oktatás csökkentett tananyagot hordoz magával, ami a többségi társadalomhoz képest egyre nagyobb lemaradást prognosztizál.

Az oktatás valamennyi cigányság gazdasági felemelkedésének, s az integrációjának a kulcskérdése. Szakedolgozatomban, Tiszavasvári óvodáiban, általános és középiskoláiban végeztem helyzetfeltárást, s ennek alapján elkészítettem a SWOT-analízist, amely rámutat a legfontosabb kitörési pontokra, az erősségekre (S), gyengeségekre (W), s feltárja a kérdésben rejlő lehetőségeket (O) és a veszélyeket (T):

Erősségek:

- a cigány származású tanulók a készségtárgyakban nagyon erősek.
- a kormány központi kérdésnek tekinti a hazai cigányság társadalmi integrációját.
- egyre több társadalmi szervezet karolja fel a cigányság segítségét.
- a cigánygyerekek által látogatott óvodákban, iskolákban a pedagógusok elkötelezettek és hivatásuknak tekintik a rábízott tanulók felzárkóztatását.
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek esetén az állam mind az étkezésben, mind az iskolai felszerelés tekintetében jelentős segítséget nyújt.

Gyengeségek:

- a cigány tanulók szocializációja, „iskolaérettsége” jóval gyengébb, mint a nem roma társaiké.
- jelentős a lemorzsolódás a körükben.
- a kedvezőtlen lakáskörülmények miatt az otthoni tanulás a többség esetében csaknem lehetetlen.
- a cigány szülők döntő többsége a feladatmegoldásban nem képes segíteni, ennek oka, hogy ők is képzetlenek.
- a tanulók többségénél hiányzik a motiváció, a pozitív példa.

Lehetőségek:

- a gyerekek többsége óvodás korában, majd az első osztályba érve rendkívül motiváltak még, ezt kellene megragadni.
- a vegyes osztályokat kellene támogatni véleményem szerint, ez az integrációban mindenképpen előrelépés lenne.
- tehetséggondozó programokkal, pályázatokkal lehet javítani a HHH gyerekek körülményeit.
- az örvendetesen gyarapodó cigány értelmiséget fokozottan be kell kapcsolni az integrációs folyamatba.
- A cigánygyerekekkel foglalkozó pedagógusok kiemelt elismerése, ezáltal magasabb fizetést kapjanak, így az elhivatottságukat még jobban növelni lehetne.

Veszélyek:

- sajnos a szülőktől azt látják, hogy hosszú ideje nem dolgoznak, úgy gondolják, hogy hiába fognak tanulni, tanulási motiváció hiánya figyelhető meg.
- a tanulók felső tagozatba érve döbbenek rá, hogy szegregált körülmények között tanulnak. érzik, és tapasztalják, hogy valamilyen szinten meg vannak különböztetve.
- a homogén cigányosztályok csökkentett tananyagot jelentenek sokszor, ami középiskolába érve veszélyt jelenthet.
- a szülők nem szorítják a gyerekeket a jobb iskolai teljesítményekre, engedékenyek.

A SWOT-analízisben tehát felmértem az erősségeket, amelyek az integráció szempontjából mérvadóak a jövőben. Rámutattam a gyengeségekre, amelyek megváltoztatására,- elkerülésére kell elsősorban figyelni. Ki kell használni a lehetőségeket, s el kell kerülni, illetve meg kell szüntetni a veszélyeket.

1. kép: A Vasvári Pál Általános Iskolai Egység

2. kép: Társadalom földrajzi interjú a cigányság jelenlegi helyzetéről

3. kép: A Tiszavasvári oláh cigány lakótelep életkörülményei

4. kép: Interjú a Tiszavasvári általános iskolák igazgatójával

Irodalomjegyzék

- 1, Fónai M. – Vitál A. (2005): A tiszavasvári magyar cigány és oláh-cigány lakosság szociális helyzete és egészségi állapota, 204 p.
- 2, Forray R. K.- Hegedűs T. A. (2003): Cigányok, iskola, oktatáspolitikai. – Oktatókutató Intézet, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- 3, Hablicsek L. (2007): A roma népesség iskolázottságának területi alakulása: tények és becslések. Kisebbségkutatás, 4.
- 4, Szuhay P. (1999): A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája, Panoráma kiadó, Budapest, p.85.
- 5, Süli-Zakar I. (2013) A magyar cigányság társadalomföldrajza: kilátástalan-e a romák integrációja? – In.: Kárpát-medence: természet, társadalom, gazdaság (Szerk: Frisnyák S. – Gál A.) Nyíregyháza-Szerencs, pp 189-208.
- 6, Ambrus Péter (2001): Cigányság és iskola. Iskolakultúra 8., Pécs
- 7, Havas Gábor - Liskó Ilona (2006): Iskolától a szakmáig. Új Mandátum Kiadó, Budapest
- 8, Kertesi Gábor - Kézdi Gábor (2006): A hátrányos helyzetű és roma fiatalok eljuttatása az érettséghez.
- 9, Kulcsár L. (1998): Szakdolgozat - A Tiszavasváriban élő cigányság gondolkodása, életvitele, megítélése egy szociológiai vizsgálat alapján, Nyíregyháza ú
- 10, Csongor Anna- Kravjánszki Róbert: Szegregáció az általános iskolában- Cigány osztályok Magyarországon. Kutatás közben c. sorozat. Oktatókutató Intézet, Budapest, 1991.
- 11, Radó Péter: Asszimiláció és nyelvhasználat. Citoyen kiadó, Budapest, 1992.
- 12, Oppelt Katalin: Cigány felzárkóztató programok elemzése. In: Molnár Anna (szerk): Tájékoztató a kisebbségi oktatásügyről. Kézirat. Expanzió Human Tanácsadó Kft., Bp.
- 13, Réger Zita: Cigány gyerekek nyelvi problémái és iskolai esélyei. In: iskolakultúra, 1995/24. sz.
- 14, Radó Péter: A cigányság oktatásának fejlesztése. In: Iskolakultúra, 1995/24. sz.
- 15, Kertesi G. – Kézdi G. (1998): A cigány népesség Magyarországon – Dokumentáció és adattár, Socio-typ., Budapest 467 p.

Internetes Források:

1, Internet 1: Educatio 1997/1

<http://epa.oszk.hu/01500/01551/00011/pdf/214.pdf>

Letöltés ideje: 2014. március.22

2, Internet 2: Tiszavasvári város koncepciója (2007): A cigányság helyzete Tiszavasváriban,

http://www.tiszavasvari.hu/a_ciganysag_helyzete

Letöltés ideje: 2014. március.14

3, Internet 3: Tiszavasvári- Wikipédia

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Tiszavasv%C3%A1ri>

Letöltés ideje: 2014. március.12

4, Internet 4: Forray R. Katalin: Értelmiségképzés-cigány diákok a felsőoktatásban

<http://www.forrayrkatalin.hu/doski/Bara2008.pdf>

Letöltés ideje: 2014. április.02

5, Internet 5: Nagy Mária: Cigány tanulók az iskolában. A tanárok beszélnek.

http://www.magyarpedagogia.hu/document/maria_nagy-gipsy_pupils_in_schools.pdf

Letöltés ideje: 2014. március. 10

6, Internet 6: Kertesi Gábor- Kézdi Gábor: A roma és nem roma tanulók teszteredményei közti különbségekről és e különbségek okairól.

http://epa.oszk.hu/00000/00017/00193/pdf/EPA00017_Kozgazdasagi_szemle_2012_07-08_03%20Kertesi%20Kezdi.pdf

Letöltés ideje: 2014.április. 16

7, Internet 7: A cigányság társadalomismerete

<file:///C:/Users/G%C3%A1bor/Downloads/A%20cig%C3%A1nys%C3%A1g%20t%C3%A1rsadalomismerete.pdf>

Letöltés ideje: 2014. április. 10

8, Internet 8: Add a kezed KHE

<http://www.addakezedkhe.com/egyeb/smoa-2012-0311----add-a-kezed--segito-halo>

Letöltés ideje: 2014. február. 17

(1.) Függelék

Az általam készített dolgozat nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a Debreceni Egyetemen folytassam felsőfokú tanulmányaimat. Már középiskolás korom óta megismertem a tanszéken működő kutatócsoport legfontosabb kutatási módszereit, melyeket tudományos alapokra helyezve elsajátítottam. Nagymértékben érdekelt a cigányság szociálgeográfiája, mint az egyik legnagyobb problémaforrás az integrációt tekintve hazánkban. A cigányság integrációban való előrehaladását a témavezetőmmel egyetemben, az oktatásban való előrehaladásukban láttam, ezért kutatásomat döntően oktatásban való részvételükre hangsúlyoztam.

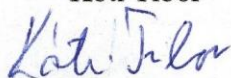
A kutatásomat szakirodalmi áttekintéssel kezdtem, a magyarországi oktatás történelmét tanulmányoztam a cigányság körében, melyből reális képet kaptam a jelenleg elért helyzetükről. A dolgozatom döntő része saját kutatáson alapszik (interjú, kérdőív), melyet személyes tapasztalataimmal próbáltam tudományos alapokra helyezni. Tiszavasvári oktatási intézményeiben végeztem szociálgeográfiai, illetve népességföldrajzi felméréseket, ahol igazgatók, illetve tagintézmény vezetők álltak rendelkezésemre. Felméréseimet már óvodákban elkezdtem, mivel úgy gondolom, hogy az integráció alapjait a gyerekek itt szerezhetik meg. A dolgozatom három tanév tapasztalata alapján készült el, melyben a tanulók létszáma mellett a fejlődési pályájukat vizsgáltam.

A térképek szerkesztésénél több informatikai program állt rendelkezésemre; paint, illetve az Arcview, ArcGis.

A dolgozatom végén szerettem volna bemutatni egy ösztöndíj lehetőséget Tiszavasváriban, az „Add a kezed” közcélú programot, melynek félévig munkatársa voltam. A munkám során közelebb kerültem Tiszavasvári cigány fiataljaihoz, megismertem a legfontosabb szokásaikat, képességeiket, illetve realizálódott bennem, hogy milyen egyéni fejlesztésekre van szükségük a tanulóknak. A gyerekek többsége rendkívül deprivált, melynek okait a dolgozatomban részletesen kifejtettem.

Szerző

Kóti Tibor

Témavezető

Prof. Dr. Suli-Zakar István Dsc.

Egyetemi tanár

Debrecen, 2015. Január. 03